

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 21/2006 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ja neuvoston puitepäättökseksi (teollis- ja tekijänoikeusrikoksista)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 29 päivänä syyskuuta 2006 lähettänyt lakivaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten jatkokirjelmän 1. OM 28.09.2006 asiassa U 39/2005 vp (teollis- ja tekijänoikeusrikoksista).

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- lainsäädäntöneuvos Lena Andersson, oikeusministeriö.

Viitetieto

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnon LaVL 2/2006 vp.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi

Euroopan yhteisöjen komissio on 26 päivänä huhtikuuta 2006 tehnyt Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 95 artiklan nojalla muutetun ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseen tähtäävistä rikosoikeudellisista toimenpiteistä. Ehdotuksella korvataan komission 12 päivänä heinäkuuta 2005 tekemät ehdotukset Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseen tähtäävistä rikosoikeudellisista toimenpiteistä sekä neuvoston puitepäättökseksi rikosoikeudellisen normiston vahvistamisesta teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausten torjumiseksi.

Ehdotuksen taustalla on komission marraskuussa 2005 antama tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille yhteisöjen tuomioistuimen 13 päivänä syyskuuta 2005 antaman tuomion (C-176/03 komissio v. neuvosto) seurauksista. Komissio katsoo, että kyseisessä tuomiossa hyväksytyt periaatteet soveltuvat myös muiden yhteisön politiikkojen ja neljän perusvapauden alueille ja että yhteisön lainsäätäjä voi näin ollen antaa kyseisillä aloilla rikosoikeudellisia säännöksiä yhteisön oikeuden tehokkaan voimaannappon turvaamiseksi. Komissio myös esittää tiedonannossa, miten aikaisemmin hyväksytyjen ja ehdotettujen säädösten oikeusperustat voitaisiin muuttaa vastaamaan tuomioistuimen hyväksymää tulkintaa. Aikaisemmin käytettyä menettelyä, jossa osa säännöksistä annetaan pui-

tepäätöksellä ja osa direktiivissä, ei tiedonannon mukaan tule jatkossa käyttää.

Muutettuun direktiiviehdotukseen on sisällytetty sellaisenaan komission aiemmin tekemien direktiivi- ja puitepäätosehdotuksen säännökset lukuun ottamatta aiemman puitepäätosehdotuksen 5 artiklaa, joka koskee valtion rikosoikeudellista toimivaltaa sekä syytetoimien yhteensovittamista valtioiden rajat ylittävissä tapauksissa.

Muutettu direktiiviehdotus sisältää säännökset direktiivin kohteesta ja soveltamisalasta (1 artikla), oikeushenkilön määritelmästä (2 artikla), rikoksiksi säädettyistä teoista (3 artikla), seuraamusten luonteesta (4 artikla), seuraamusten tasosta (5 artikla), menetetyksi tuomitsemista koskevasta toimivallasta (6 artikla), yhteisistä tutkintaryhmistä (7 artikla), rikosoikeudellisen menettelyn aloittamisesta (8 artikla) sekä direktiivin täytäntöönpanosta ja voimaantulosta (9—11 artikla).

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto katsoo, että Euroopan yhteisö voi yhteisön perustamissopimuksen 95 artiklan nojalla antaa säädöksiä teollis- ja tekijänoikeuksien suojan parantamiseksi. Rikosoikeudellisten säännösten antamiseen direktiivissä mainitun oikeusperustan nojalla on valtioneuvoston mielestä kuitenkin suhtauduttava varauksellisesti. Yhteisöllä ei valtioneuvoston mukaan ole toimival-

taa hyväksyä rikosoikeudellisia seuraamuksia koskevia määräyksiä siltä osin, kuin ne liittyvät teollis- ja tekijänoikeuksiin, joista on säädetty yksinomaan jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä.

Valtioneuvoston kannan mukaan jäsenvaltioilla tulee olla lopullinen rikosoikeudellisten seuraamusten valintaa koskeva harkintavaltia, eikä yhteisöllä siten tulisi olla toimivaltaa esimerkiksi harmonisoida rangaistusasteikkoja. Erityisesti direktiiviehdotuksen 4 artiklan 2 kohdassa mainitut erityisseuraamukset ja 6 artiklaan sisältyvä säännös laajennetusta rikosshyödyn menettämisestä herättävät valtioneuvoston mielestä kysymyksiä jäsenvaltioille jäävän harkintavallan laajuudesta. Ehdotuksen 5 artiklan säännökset vankeus- ja sakkorangaistusten vähimmäistasojen tarkoista määristä rajoittavat valtioneuvoston näkemyksen mukaan jäsenvaltioiden lopullista harkintavaltia päättää rikosoikeudellisten seuraamusten valinnasta.

Direktiiviehdotuksen 7 artikla koskee jäsenvaltioiden välistä rikosoikeudellista yhteistyötä sekä asianomistajan asemaa rikosprosessissa ja 8 artikla rikosprosessin aloittamista. Näiden artiklojen voidaan valtioneuvoston mielestä katsoa kuuluvan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston soveltamisalaan eli ns. III pilaariin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lakivaliokunta on aiemmin ottanut kantaa niihin rikosoikeuden kannalta ongelmallisiin kohtiin, jotka edelleen sisältyvät myös komission uuteen ehdotukseen (ks. LaVL 2/2006 vp). Valiokunta uudistaa nämä kannanottonsa. Tässä yhteydessä valiokunta on käsitellyt vain jäsenvaltioiden ja yhteisön välistä toimivallanjakoa koskevaa kysymystä, johon myös valtioneuvoston kirjelmässä rajoitutaan.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin antoi 13 päivänä syyskuuta 2005 tuomion, jolla se kumosi ympäristön suojelua rikosoikeudellisin keinoin koskevan neuvoston puitepäätöksen. Kuten valtioneuvoston kirjelmästä ilmenee, komissio on katsonut tämän tuomion sisältämien periaatteiden soveltuvan myös yhteisön muiden politiikkojen samoin kuin neljän perusvapauden alalle. Tähän näkemykseen perustuu myös nyt esillä oleva komission ehdotus.

Lakivaliokunnan mielestä komission yhdestä yhteisöjen tuomioistuimen tuomiosta tekemä johtopäätös on varsin pitkälle menevä etenkin, kun asiassa on kyse rikosoikeudesta, joka perinteisesti on kuulunut jäsenvaltioissa julkisen vallan ytimeen (ks. myös LaVL 16/2006 vp). Komission tulkinnan hyväksyminen sellaisenaan merkitsisi valiokunnan mielestä huomattavaa siirtymää yhteisön ja jäsenvaltioiden välisessä nykyisessä toimivallanjaossa. Samalla valiokunta huomauttaa yhteisöjen tuomioistuimenkin mainitussa tuomiossaan lausuneen, että rikoslainsäädäntö ei lähtökohtaisesti, kuten eivät myöskään rikosprosessia koskevat säännöt, kuulu yhteisön toimivaltaan. Tuomioistuin edellyttikin yhteisön toimenpiteiden olevan kyseisessä tapauksessa välttämättömiä yhteisön säätämien ympäristönsuojelunormien täyden tehokkuuden takaamiseksi.

Lakivaliokunnan käsityksen mukaan kysymys yhteisön lainsäätäjän oikeudesta sisällyttää yhteisön antamiin säädöksiin rikosoikeudellisia ja rikosprosessioikeudellisia säännöksiä on tällä hetkellä epäselvä. Valtioneuvoston kirjelmän

mukaan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltävänä on parhaillaan komission toista puitepäättöstä koskeva uusi kumoamiskanne¹. Tässä asiassa annettavan tuomion odotetaan tuovan selvyyttä edellä mainittuun toimivallanjako-ongelmaan. Tämän vuoksi lakivaliokunta pitää valtioneuvoston tavoin perusteltuna, että nyt esillä olevan direktiiviehdotuksen käsittelyä jatkettaisiin neuvostossa vasta, kun yhteisöjen tuomioistuin on antanut ratkaisunsa edellä mainitussa asiassa.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

¹ C-440/05 komissio v. neuvosto, jossa komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan alusten aiheuttaman ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä koskevan rikosoikeudellisen kehyksen vahvistamisesta 12 päivänä heinäkuuta 2005 tehdyn neuvoston puitepäättöksen 2005/667/YOS.

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax /vihr
 jäs. Esko Ahonen /kesk
 Leena Harkimo /kok
 Lasse Hautala /kesk
 Tatja Karvonen /kesk
 Petri Neittaanmäki /kesk
 Lyly Rajala /kok

Tero Rönni /sd
 Petri Salo /kok
 Pertti Salovaara /kesk
 Minna Siirö /vas
 Juhani Sjöblom /kok
 Timo Soini /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.